

ÖRASJÖBÄCKEN-STORSVEDJANS naturreservat bildades år 2006 och är beläget norr om Lagfors. Det är ett cirka 228 hektar stort skogsområde med bitvis mycket höga naturvärden.

Reservatet omfattar Örasjön, Örasjöbäcken med omgivande naturskogar. Reservatet ingår som ett objekt i EU:s nätverk av skyddade områden inom ramen för Natura 2000. Någon heltäckande inventering och kartläggning av området finns inte. Marken ägs av staten och SCA Skog AB.

Här finns bland annat en av Medelpads rikaste långskäggslokaler och i Örasjöbäcken, som rinner genom området, finns ett bestånd av flodpärlmussla och bäcköring.

OMRÅDET vid Örasjön nås om du följer Bävervägen, väg 331 från Stavreviken mot Viksjö. Sväng av vid Åsäng mot Ljustorp. Efter Lagfors följer du bilvägen, som går norr ut utefter Ådalsån mot Lögdö vildmark och Rigåsen. Härfter finns fyra möjligheter att ta sig in i reservatet (Se kartan).

GEOLOGIN i området har formats av inlandsisen och rinnande vatten. Moränåsarna och småfattigkärr i området är exempel på mark med låg näring och ett lågt pH-värde.

Berget norr om sjöns utlopp bär med tanke på växtligheten vissa tecken på att innehålla lättvitrerade bergarter. Riklig förekomst av blåsippan är exempel på detta.

ÖRASJÖBÄCKEN rinner från Örasjön ner till Laxsjöån. I bäcken finns bland annat öring, stensimpa och flodpärlmussla. Det var förekomsten av den sistnämnda arten som var ett av huvudskälen till att området blev skyddat som naturreservat.

ÖRASJÖN OCH DESS UTLOPP i Örasjöbäcken med omgivningar är ett skogsvattensystem som är mycket känsligt för störningar i form av exempelvis avverkningar. Rubbas

den känsliga balansen riskerar flera arter att slås ut.

I NATURSKYDDSFÖRENINGENS remissyttrande över förslaget till reservatsbildning föreslog vi därför en bredare buffertzona runt sjön. Vi fick dock inte gehör för förslaget från länsstyrelsen. Den skog som omger Örasjön fungerar som en utjämningsfaktor och avger vatten i en takt som garanterar att Örasjöbäcken inte torrläggs.

Den omgivande skogen är i huvudsak barrskog med inslag av aspbestånd samt enstaka sälj, gråal och björk. Den näringsrika marken behärskas av granskog, så kallad blåbärsgranskog, medan tallen dominerar på näringsfattiga ytor som moränryggar. Skogen i området är i mogen ålder. Örter som tolta och ängskovall har funnit sin plats.

ningen. Dessa omvandlades senare till torp, som beboddes fram till 1942. På en platå i sluttningen finns rester av det mödosamma arbetet i form av stenhagar och avstjälpningsplatser för uppbruten sten kvar.

På torpet står i dag en sommarbostad och ett uthus. I sluttningen nedanför återstår resterna av en lada. Den skog som vuxit upp på torpet ger ett tydligt intryck av förvuxen igenbuskning. Stora kolonier av pyrola växer i gläntorna.

De finska invandrarna har för övrigt satt flera spår i namnfloran i området. Bäcken Raiska bär namn efter de finska invandrarna på 1600-talet och Flakaåsen, väster om Örasjön, berättar om att de här gillrade upp så kallade flakor för att fånga fågel, ekorre och utter.

Storsvedjans sydsluttning kan förutom de tidigare nämnda växterna och svamparna, uppvisa både trolldruva och skogssallat.

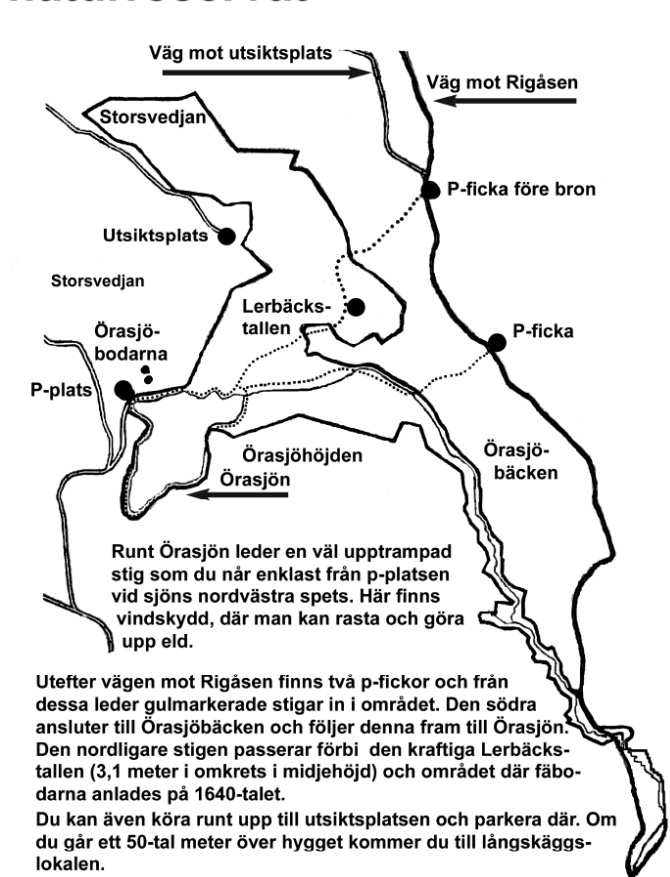
MYR- OCH FUKTSTRÅKEN är förstas viktiga för växtarter som kräver fukt. Här finner man bland annat områdets vanligaste myrbundna art av orkidé, nämligen Jungfru Marie nycklar. Exemplar av hjortron och vintergrön rosling med det fantasieggande latinska namnet *Andromeda* förekommer. Några exemplar av dvärgbjörk finns också med i bilden.

Norrvidan av berget däremot främjar i stället växter som är känsliga för uttorkning. Här kan man i granskogen, nära foten av norrbranten finna den rikligaste kända förekomsten av långskäggs-laven på fler än 200 träd i området. En stor raritet i dagens skogsbrukspåver-

kade skog. Den sägs vara förebild för de silver- och guldgirlander som vi i dag pryder julgranen med.

Här finns även kattfots-laven på sin nordgräns och gammelgranslav. Denna skuggade och fukthållande miljö innehåller också många sällsynta svampar som gör området speciellt, som till exempel rosentickan med sin smultronfärgade undersida.

Örasjöbäcken-Storsvedjans naturreservat

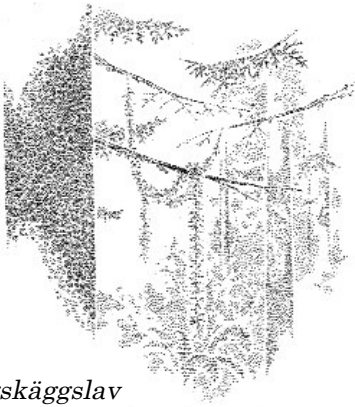
BERGET STORSVEDJAN norr om sjöns utlopp i Örasjöbäcken bär lite prägel av sydvästberg. Det vill säga en sluttning mot söder, där växter erbjuds ett bättre klimat än i det omgivande landskapet.

KLIMATFÖRDELEN lockade de finska invandrarna som på 1640-talet bröt odlingsbar mark i Bredsjön att anlägga fyra fäbodan i slutt-

I ÖRASJÖHÖJDENS sluttning mot sjön blir landskapet i stort näringsfattigare. Invid bäcken, där näringen fortfarande är god, kan man finna skogens vanligaste liljeväxt, ekorrhäret. Även om fruktställningen avviker ser man ändå likheter i form och färg med liljekonvaljens frukter. Båda är giftiga.

Här bör man ta sig en extra titt på alla nedbrytande svamparter som frodas på bäverfällda trädstammar. Det höga gräset grenrör, med vackra plymer, står som små kolonier i vattenbrynet.

Här finner man också de flesta arter av ris, som kråkbär, lingon, odon och ljung. Till de få blommorna hör ängskovall och gullris. Längre ner efter bäcken ökar näringstillgången och sluttningen övergår mer i granskog.

Långskägglav

VID ÖRASJÖNS UTLOPP i Örasjöbäcken lägger man på båda sidor märke till bäverns stora påverkan på naturen. Här finns mängder av fälld skog, flera hyddor och dammar.

Nedströms bäcken, där granskogen behärskar marken, uppträder arter som mer knyts till mark med lågt pH-värde. Här kan man finna den delikata traktkantarellen och den till äldre granskog knutna färgsvampen blodspindelskivling. Nära bäckens båda sidor finner man också den höga, blåblommande toltan och den krypande spörväxten revlumner.

Förutom det vatten som Örasjön försörjer bäcken med, tillförs vatten från de närliggande bergsslutningarna på båda sidor. Dessa faktorer i kombination med tillgången på öring och lämpliga bottenar utgör livsutrymme för den sällsynta flodpärlmusslan.

FLODPÄRLMUSSLAN är en uråldrig djurart. Den känns igen på sitt kraftiga, mörka och njurformade skal. Det är vanligen brunt,

men kan även skifta i blått. Den blir 10-16 centimeter lång och lever i rinnande vatten.

Flodpärlmusslan är anpassad till ett liv i rinnande, rent och näringsfattigt vatten. Den växer långsamt och i skalet bildas årsringar, som visar att den kan bli upp till 200 år gammal. På grund av miljöförstöringen är flodpärlmusslan utrotningshotad. Under 1900-talet har den försvunnit helt från drygt 35 procent av de vattendrag där den tidigare fanns. I Norrland känner man till ett tiotal vattendrag.

Om flodpärlmusslan finns mycket intressant att berätta, som det skulle föra för långt att ta upp här. Den som vill veta mera kan läsa om den i Naturskyddsföreningens broschyr "Örasjön-Storsvedjans naturreservat", där den finns beskriven.

Flodpärlmusslan är helt beroende av att det finns ett örings- och eller laxbestånd i vattnet.

Flodpärlmusslans enda verkliga fiende är människan. Det handlar om miljöförstöringen och andra ingrepp som görs i naturen. Men också om olagligt pärlfiske, som dock oftast leder till besvikelse.

TILL DÄGGDJUREN i detta område hör den likaså vattenknutna bävern. Denna stora gnagare förändrar, liksom människan, den omgivande miljön till att passa dess syften. Med sina dammar skapar den en fast vattennivå för att skydda hyddans öppning och sitt vinterförråd av föda i form av kvistar som fästs i botten. Räv, lo och björn rör sig i området. Bland annat har vinteriden påträffats i närheten. Älg, hare, och mindre arter ur mårddjursgruppen vistas också här.

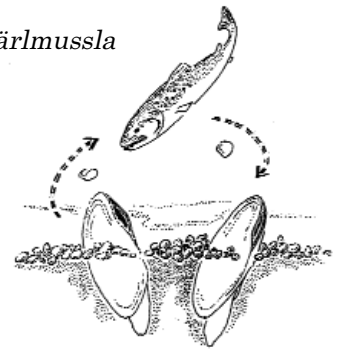
DE FÅGLAR som hör samman med gammal skog är främst hackspettar. Här har man registrerat spillkråka och tretåig hackspett. Skogshönsen järpe och tjäder förekommer liksom orren. Här finns även landets största törnskata, varfågeln. Morkullan har sin plats längs skyddade fuktstråk och i bäckområdet. Genom tiderna har även arter som hökuggla, dalripa, lavskrika och kungsörn registrerats i området.

VISSA ARTER AV LAVAR har fått beteckningen "signalart" i undersökningar och redovisningar. De sägs ge en signal om att skogen eller området har fått, eller börjat

få ett naturligt kretslopp. De signalarter som registrerats här är laven rostfläck på sälg och lunglav på asp. Dessutom stuplav, bårdlav, korallblylav och skinnlav. Andra registrerade arter är småflikig brosklav och aspegelav, violettgrå tagellav och den tidigare nämnda långskägglaven.

AV SVAMPARTERNA är det många av de mest hotade som behöver stående eller liggande död ved i olika stadier av nedbrytning. Dessa förhållanden uppträder först efter en lång period då avverkning inte bedrivits i ett område. I det här området har man på gran funnit lappticka, rosenticka, ullticka, kötticka med flera. Nordliga anisticka däremot behöver gamla sälgar som skyddas av fuktbevarande skog. Stora asptickan föredrar gamla grova aspar. Laterittickan finner man i gammal tallskog. Som en av signalarterna bland svamparna kan också nämnas barkticka på asp.

Flodpärlmussla

ÖRASJÖN har under en period brukats som fiskevatten för fritidsfiskare. Återkommande insättning av öring, röding och regnbåge utgjorde basen för verksamheten. I starten rotenonbehandlades sjön för att utrota befintlig rovfisk i vattnet.

SOM FRILUFTS- och naturområde i skogslandet är Örasjön en trevlig plats att besöka för barnfamiljer, men även för personer med lättare rörelsehinder.

FÖR ATT SKYDDA den känsliga naturen i reservatet finns vissa regler uppställda och dem bör du som besökare ta del av. De finns bland annat i Naturskyddsföreningens broschyr.

Berry Johansson

Naturskyddsföreningen Timrå

Teckningar: **Torgny Nordin**